

Fra 2023 - 2026

# Plan for trygt, godt og inkluderende skolemiljø i Vågan kommune



**Vågan**  
kommune

## Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse .....	1
1. Trygt, godt og inkluderende skolemiljø .....	3
2. Sosial læring gjennom arbeid med fag (undervisningsplanlegging og klasseledelse) .....	4
Mål for opplæringen: .....	4
Lærerrollen - hvordan legge til rette? .....	4
Innhold – hva skal elevene lære? .....	4
Arbeidsmåter - hvordan skal elevene lære? .....	5
Vurdering – hvordan vurdere elevenes læring? .....	5
3. Sosial læring og utvikling.....	5
Empati .....	5
Samarbeid .....	6
Selvhevdelse.....	6
Selvkontroll .....	6
Ansvarlighet .....	6
4. Sosial læring og inkluderende læringsmiljø .....	7
5. Klasseledelse .....	7
Perspektiver på klasseledelse .....	7
Profesjonsfellesskap og utvikling av egen praksis .....	8
Læringskultur og læringsfellesskap.....	8
Elevmedvirkning.....	8
Trygge rammer og positive forventninger .....	9
Faglig og sosial læring og utvikling.....	9
6. Samarbeid mellom skole og hjem.....	10
6.1. Skolen og lærerens rolle i samarbeidet .....	10
Systemer for godt samarbeid.....	10
Skolen som profesjonell part .....	11
7. Foreldreinvolvering.....	11
Informasjon, dialog og medvirkning .....	12
Faglig utvikling .....	12
Hvordan kan foreldre bidra til et godt læringsmiljø? .....	12
Når samarbeidet blir vanskelig .....	13
7.1 Arenaer for samarbeid .....	13
Utviklingssamtalen.....	13
Foreldremøtet.....	13
Motivere til oppmøte.....	13

8.	Aktivitetsplikten .....	14
	Krenkelseser.....	14
8.1	Følge med.....	14
	Alle ansatte har plikt til å følge med .....	14
	Hvordan fange opp at elever ikke har det trygt og godt?.....	15
	Årlige spørreundersøkelser.....	15
	Observasjon og inspeksjon .....	15
8.2	Gripe inn.....	15
	Grip inn umiddelbart ved mobbing og uønsket adferd! .....	15
	Alle ansatte på skolen har plikt til å gripe inn.....	15
	Rektor har ansvar for at alle vet hvordan de skal gripe inn .....	16
	Bruk av fysisk makt .....	16
8.3	Varsle .....	16
	Alle ansatte har likt ansvar til å varsle om all mistanke.....	16
	Hvor raskt må det varsles?.....	17
	I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier .....	17
8.4	Undersøke .....	17
	Hvis noen sier ifra at de ikke har det bra, skal man alltid undersøke.....	17
	Finn ut hva som ligger bak elevens opplevelse, ikke fremskaff bevis.....	18
8.5	Sette inn tiltak.....	18
	Skolen har plikt til å sette inn egnede tiltak .....	18
	Hva er egnede tiltak? .....	19
	Hvor lenge skal tiltakene vare?.....	20
	Skolen skal vurdere om tiltakene virker .....	20
8.6	Dokumentere .....	20
	Skolen må dokumentere hva som gjøres.....	20
	Krav om aktivitetsplan .....	21
	Krav om å dokumentere det som har blitt gjort.....	21
	Taushetsplikt og behandling av personopplysninger .....	22
9.	Rutiner for å fremme et trygt, godt og inkluderende skolemiljø.....	22



VÅGAN KOMMUNE

## 1. Trygt, godt og inkluderende skolemiljø

Alle elever har rett til et trygt, godt og inkluderende læringsmiljø på skolen. Våganskolen skal motvirke alle former for krenkende atferd og skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring. Elevene i Vågan skal være trygge på at de voksne vil dem vel, ser dem og passer på. De skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp. Ansatte i Våganskolen skal drive et aktivt og systematisk arbeid for å fremme et godt skolemiljø, der alle har plikt til å følge med, undersøke, gripe inn, varsle og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til krenkelser.

[FNs barnekonvensjon](#) gir barn grunnleggende menneskerettigheter, og har fire sentrale prinsipp som er førende for arbeid med barn; barns rett til vern mot diskriminering, barnets beste skal være et grunnleggende hensyn, plikten til å sikre utvikling og barnets rett til å bli hørt (artikkel 2, 3, 6 og 12).



[Overordnet del av læreplanverket](#) utdyper verdigrunnlaget i opplæringslovens formålsparagraf, og i arbeidet med trygt, godt og inkluderende skolemiljø vil det være spesielt viktig å jobbe med menneskeverdet, identitet og kulturelt mangfold, sosial læring og utvikling, folkehelse og livsmestring, et inkluderende læringsmiljø, undervisning og tilpasset opplæring, og samarbeid mellom skole og hjem.

[Opplæringslovens kapittel 9A](#) gir alle elever en rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Barn og unge skal være trygge på skolen. De skal oppleve å høre til og være en betydningsfull del av fellesskapet i skoletiden, på skoleveien og på turer og arrangementer i skolens regi i og utenfor skoletiden.

I [Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis](#) er målet at alle barn og elever skal oppleve å få et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole. Det pedagogiske tilbudet skal tilpasses slik at alle får et best mulig utgangspunkt for utvikling og læring. Dette innebærer at det allmennpedagogiske og det spesialpedagogiske tilbudet må sees i sammenheng.

[Ordensreglementet for Våganskolen](#) er retningslinjer for hvordan skolemiljøet skal være. Skolene kan ha egne regler i tillegg til de som er felles for Vågan kommune.

En forutsetning for å skape et trygt, godt og inkluderende læringsmiljø er et kontinuerlig og systematisk arbeid med felles fokus og tilnærming i profesjonsfellesskapet på skolen. At skolen som organisasjon har god ledelse og preges av en kultur for læring, har en indre effekt på elevenes læringsmiljø og læring. Det er rektor som har ansvaret for at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår kontinuerlig og systematisk.

*«Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling. Et systematisk arbeid er avgjørende for å skape et trygt og godt skolemiljø» (Udir).*



Denne planen er utarbeidet hovedsakelig etter veileder og retningslinjer for trygt, godt og inkluderende skolemiljø fra Udir. Lenke: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/>

## 2. Sosial læring gjennom arbeid med fag (undervisningsplanlegging og klasseledelse)

Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen ellers, [Overordnet del 2.1](#).

Sosial læring skjer gjennom å erfare og øve seg i fellesskap med andre. Mye av den sosiale læringen på skolen foregår gjennom samhandling om faglig innhold og i læringsaktiviteter. Dette kan lærerne gjøre ved å ta didaktiske valg med utgangspunkt i følgende kategorier; mål for opplæringen, lærerrollen, innhold, arbeidsmåter og vurdering.

Mål for opplæringen:

Alle fag skal bidra til å realisere opplæringens verdigrunnlag. Fagenes sentrale verdier, kjerneelementer, tverrfaglige tema, grunnleggende ferdigheter og kompetansemål gir føringer og handlingsrom for en opplæring der elevenes faglige og sosiale læring skjer parallelt.

Opplæringen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, og forstår egne læringsprosesser. Å lære å lære skjer best i gode faglige og sosiale fellesskap.

Lærerrollen - hvordan legge til rette?

Klasseledelse bør bygge på refleksjon og bevisste valg om hvordan ulike fag, opplæringssituasjoner, elevgrupper og lærerroller kan bidra til å fremme elevenes sosiale og faglige læring og utvikling.



Alle ansatte er viktige rollemodeller for sosial samhandling i skolen. Gode relasjoner er helt sentrale byggeklosser i arbeidet med å skape både trygghet, trivsel og læring. Elever merker seg hvordan de voksne forholder til ulike elever, og bruker dette som en referanse for hvordan de selv kan oppføre seg mot hverandre. Det er alltid den profesjonelle voksne som har ansvar for relasjonen.

Innhold – hva skal elevene lære?

Innhold som tar opp relevante problemstillinger fra elevenes egne liv, kan engasjere elevene og fremme både faglig og sosial læring og utvikling. Faglig innhold berører ikke bare elevens tanker, men også deres følelser og holdninger til seg selv, hverandre og omverden.

Åpne og rike oppgaver kan invitere elevene til undring, utforskning, samarbeid og felles dialog. Samtidig kan slike oppgaver gi alle muligheter til å delta og mestre ut fra sitt nivå. Slike oppgaver kan bidra til at elevene opplever å bli verdsatt for sine bidrag, og styrke opplevelsen av tilhørighet.

Arbeidsmåter - hvordan skal elevene lære?

Varierte arbeidsmåter, læringsarenaer- og ressurser som gir elevene mulighet til å øve og bli bevisst på egne sosiale ferdigheter, kan styrke elevenes faglige og sosiale læring.

Elevmedvirkning i valg av arbeidsmåter og organisering kan øke elevenes motivasjon og lærelyst. Elevmedvirkning og samarbeid kan også bidra til at elevene må sette seg inn i hva de selv og andre tenker, føler og erfarer. De kan blant annet få øvet seg på å hevde egne meninger, regulere følelser og å ta ansvar for seg selv og andre. Når det oppstår konflikter eller utfordringer, må de få støtte og veiledning i å finne gode løsninger for seg selv og fellesskapet.

Lærerens organisering av klassen bør bygge på en bevisst og langsiktig tenkning om hvordan undervisning i fag skal fremme faglig og sosial læring, og et inkluderende læringsfellesskap. Elevene må få mulighet til å bli kjent på tvers av etablerte vennegjenger, slik at de over tid kan utvikle et faglig og sosialt fellesskap. I organiseringen må det tas ekstra hensyn til elever med særskilt sårbarhet.

Vurdering – hvordan vurdere elevenes læring?

Elevene har rett til en jevnlig dialog med kontaktlæreren om sin faglige og sosiale læring og utvikling. [Kompetansemålene i læreplanen](#) er grunnlaget for vurdering av kompetansen til eleven i det enkelte fag. Teksten “Om faget” gir hjelp til å forstå kompetansemålene.

Hva slags tilbakemeldinger elevene får, er med på å påvirke læringsmiljøet. I et godt læringsmiljø er det rom for å prøve og feile. Valg av underveisvurdering i fag bør ses i sammenheng med formålet med opplæringen. Underveisvurderingen skal ta utgangspunkt i elevenes læringsbehov og fremme videre læring, motivasjon og tro på egen mestring. I [læreplanen](#) står det at “elevene skal tilegne seg kompetanse og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner” (LK-20). I [vurderingsforskriften](#) står det at vurderingen skal være en integrert del av undervisningen. Gjennom elevaktive metoder kan elevene få mulighet til å vise kompetanse på ulike måter.

### 3. Sosial læring og utvikling

Sosial læring og utvikling foregår i stor grad i et fellesskap, og i samhandling med andre. Gjennom dette samspillet utvikler elevene sosiale ferdigheter som empati, samarbeid, selvhverdelse, selvregulering og ansvarlighet. Disse ferdighetene er viktige i elevenes faglige og sosiale utvikling.



Empati

Å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer, er grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene, [Overordnet del 2.1](#).

Empati er i tillegg sentralt for å kunne etablere vennskap og nære relasjoner til andre, og kan også fungere som en motvekt mot for eksempel mobbing og andre krenkelser. Elevene trenger å møte empatiske voksne, for selv å utvikle empati.

## Samarbeid

Alle skal lære å samarbeide, fungere sammen med andre og utvikle evne til medbestemmelse og medansvar, [Overordnet del 2.1](#).

Elevene bør aktivt øve på å samarbeide i realistiske sammenhenger. Det er viktig å legge til rette for arbeidsmåter på varierte læringsarenaer som fremmer positive samarbeid og respekt for hverandres styrker og utfordringer. Elevene kan bl.a. trene på å vente på tur, hjelpe andre, dele og finne balansen mellom å bestemme og la andre bestemme. Elevene må få veiledning til å forstå hva som kjennetegner et godt samarbeid, og hjelp til hvordan de kan håndtere utfordringer som oppstår.

## Selvhevdelse

Evne til selvhevdelse omfatter bl.a. å kunne be andre om hjelp, uttrykke egne meninger og å reagere adekvat på andres handlinger. Elevene kan øve på selvhevdelse gjennom varierte arbeidsmåter, hvor de kan ta egne initiativ. De kan også trene på å ta ordet og hevde sine meninger i opplæringen i fag. Dette er eksplisitt uttrykt i kompetansemål i flere læreplaner for fag.

Lærerne må også legge til rette for at elevene blir bevisste på og får øvd på å stå opp for seg selv og andre. Det bør reflekteres rundt og eksemplifiseres hvordan elevene kan si ifra hvis de opplever å bli krenket eller at andre blir krenket. Det er et viktig ansvar for voksne i skolen å legge til rette for at elevene opplever det som trygt å si ifra. Et kontinuerlig arbeid med å etablere trygge læringsmiljø er en forutsetning for at elevene skal utvikle mot og trygghet til å ytre egne meninger både faglig og sosialt.

I møte med elevene skal lærerne fremme kommunikasjon og samarbeid som gir elevene mot og trygghet til å ytre egne meninger og til å si ifra på andres vegne, [Overordnet del 2.1](#).

## Selvkontroll

Selvkontroll handler bl.a. om å tilpasse seg fellesskapet og ta hensyn til andre. Det er viktig å la elevene bli kjent med og forstå egne og andres følelser. Da er det lettere å forstå og regulere hvilket uttrykk egne følelser bør ha, og å forstå andres handlinger og reaksjoner.

Gjennom utøvelse av klassens verdier og regler, må skolen legge til rette for at elevene får tilbakemeldinger og kan reflektere over egen utøvelse av selvkontroll i opplæring i fag og andre situasjoner i skolehverdagen.

## Ansvarlighet

Ansvarlighet dreier seg bl.a. om evnen til å kommunisere og utføre oppgaver. Det handler også om å vise respekt for eget og andres arbeid og eiendeler, og oppføre seg ansvarlig og prososialt overfor andre. Ansvarlighet er eksplisitt uttrykt i kompetansemål i flere læreplaner for fag.



Å få tillit gjennom medbestemmelse og måtte ta konsekvensene av valg en gjør, bidrar til utvikling av ansvarlighet. Elevene må få trene på å gradvis ta mer ansvar ved å få tilpassede faglige og sosiale oppgaver, og reflektere over sin egen læring sammen med andre. I dialog med eleven kan lærerne kommunisere tydelige forventninger til sosial læring og utvikling. Disse forventningene må følges opp med støtte, veiledning og tydelig kommuniserte konsekvenser.

## 4. Sosial læring og inkluderende læringsmiljø

Å jobbe systematisk med sosial læring og utvikling, er en viktig del av skolens arbeid med inkludering og et [trygt og godt skolemiljø](#). Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle, [Overordnet del 3.1](#).



Å oppleve fellesskap og føle seg inkludert er et grunnleggende behov, og viktig for barn og unges utvikling, læring og trivsel.

God [klasseledelse](#) og [tilpasset opplæring](#) er avgjørende for at elevene skal oppleve trygghet og inkludering, og få støtte i sin faglige og sosiale utvikling. Bevisstgjøring av hvordan [negativt språk](#) kan hemme utviklingen av gode relasjoner og gode læringsmiljø, bør være sentralt i støtten til elevenes sosiale læring og utvikling.

## 5. Klasseledelse

Klasseledelse handler om lærerens arbeid som bidrar til elevenes faglige, sosiale og emosjonelle læring og utvikling, og spenner over et bredt praksisfelt. Det dreier seg om ledelse av grupper som lag, av den enkelte elev som aktør i en gruppe, og om lærerens tilrettelegging for læring i elevfellesskapet.

Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene, [Overordnet del 3.1](#).

Lærere leder primært gjennom å undervise, og ledelse er derfor nært knyttet til det fagdidaktiske og læringsorienterte arbeidet. Ledelse handler om å ha blikk for den enkelte elev og samtidig ha overblikk over klassen som faglig og sosialt fellesskap. Samtidig krever ledelse utvikling av strukturer, rutiner og kultur. Relasjoner og samspill, samarbeid mellom skolens ansatte og muligheter for kompetanseutvikling har også betydning.

### Perspektiver på klasseledelse

Klasseledelse kan forstås i lys av tre perspektiver som utfyller og supplerer hverandre; struktur-, kultur- og læringsperspektivet. Samlet kan de bidra til en helhetlig og nyansert forståelse av lærerens ansvar og oppgaver som leder.

Strukturperspektivet vektlegger det lærere gjør for å skape trygghet og oversikt for elevene gjennom rammer og struktur.

Kulturperspektivet handler om det lærere gjør for å skape trygge relasjoner gjennom bygging av gruppens fellesnormer og kultur.

Læringsperspektivet har fokus på det lærere gjør i samarbeid med elevene for å sikre mestring og progresjon i elevenes faglige og sosiale læring.

Lærerne jobber med alle perspektivene parallelt. Målet er å gi elevene en opplevelse av tilhørighet i et fellesskap læreren og hans kolleger på skolen er både tydelige, varme og samarbeidende i deres samspill med elevene.



Profesjonsfellesskap og utvikling av egen praksis

Alle ansatte i skolen må ta aktivt del i det profesjonelle læringsfellesskapet for å videreutvikle skolen. Det innebærer at fellesskapet reflekterer over verdivalg og utviklingsbehov, og bruker forskning, erfaringsbasert kunnskap og etiske vurderinger som grunnlag for målrettede tiltak, [Overordnet del 3.5](#).

Lærere trenger teoretisk kunnskap om undervisningsplanlegging, vurdering, TPO, elevaktive metoder, o.l., samtidig som de trenger ferdigheter i å lede. Slik kompetanse utvikles best i profesjonelle læringsfellesskap der kolleger veileder hverandre. Slik veiledning bør være konkret, kunnskapsbasert og ta utgangspunkt i den enkeltes arbeid med elevene.

Klasseledelse er tett knyttet til verdiene og normene som preger kulturen blant de ansatte på en skole, og hvordan lærerne sammen har fortolket viktige prinsipper for læring, utvikling og danning. Skolekulturen som utvikles i fellesskap, påvirker og setter grenser for hvordan læreren kan utvikle sin klasseledelse. For å utvikle en klasseledelse med høy kvalitet, må skoleledelsen etterspørre og legge til rette for samarbeid om klasseledelse.

Læringskultur og læringsfellesskap

De normene og verdiene som preger læringsfellesskapet, har stor betydning for elevenes sosiale utvikling. Elevene skal lære å respektere forskjellighet og forstå at alle har en plass i fellesskapet, [Overordnet del 3.1](#). Vennskap skaper tilhørighet og gjør oss alle mindre sårbare. Når vi selv opplever å bli anerkjent og vist tillit, lærer vi å verdsette både oss selv og andre.



Å etablere og vedlikeholde en god læringskultur og et trygt læringsfellesskap krever kontinuerlig arbeid både på gruppe- og skolenivå. Læringskulturen etableres av de menneskene som daglig er tilstede, og det er de voksnes ansvar å utvikle en positiv kultur.

Et godt læringsfellesskap i klassen skapes gjennom lærerens aktive involvering og ledelse. Når læreren legger til rette for positive mestringsopplevelser både sammen med andre og alene, kan elevene oppleve trygghet og tilhørighet. Å lære handler om mange prosesser som bl.a. å prøve noe nytt, feile, øve, men også se nye sammenhenger og forstå. En kultur der alle støtter hverandre og er trygge på hverandre gjør det enklere å være i disse læringsprosessene.

Å utvikle positive og trygge læringsfellesskap innebærer også å [tilpasse opplæringen](#) ved å legge til rette for mestringsopplevelser for alle elever. Å være i en situasjon som man ikke mestrer, kan svekke egne forventninger om læring og dermed føre til lav motivasjon.

Elevmedvirkning

Elevmedvirkning må prege skolens praksis. Elevene skal både medvirke og ta medansvar i læringsfellesskapet som de skaper sammen med lærerne hver dag. Elever tenker, erfarer og lærer i spill med andre gjennom læringsprosesser, kommunikasjon og samarbeid, [Overordnet del 3.1](#).

Det er skolens ansvar at elevene kan bidra og medvirke ut fra alder og forutsetninger. Å se på elevene som ressurser og viktige bidragsyttere handler om at voksne justerer og bruker elevenes innspill på en måte som forbedrer og utvikler praksis. Elevene bør oppleve reell innflytelse både i det faglig og det sosiale arbeidet.

Elevmedvirkning kan handle om alt fra elevrådsmøter til hvordan elevens forforståelse brukes som inngang til læringsaktiviteter. Like viktig er de små justeringer du tar i daglige møter som handler om å lytte til elevenes innspill og tanker. Elever som trekkes aktivt med vil utvikle en rikere forståelse av egen læring og egne strategivalg.

Det finnes mange måter å involvere elevene på. Klassedialog, elevsamtaler, loggbok, chat eller gruppesamtaler er noen eksempler. Også gjennom nikk og smil, anerkjennelse og små kommentarer viser du at du tar elevene på alvor og lytter. De korte småsamtalene kan ofte ha like stor betydning og verdi som de lange og strukturerte samtalene. Nettstedet [Snakkemedbarn.no](http://Snakkemedbarn.no) inneholder et godt, interaktivt tilbud med veiledning for å gjennomføre gode, inkluderende samtaler med barn og unge.

Trygge rammer og positive forventninger

God klasseledelse bygger på innsikt i elevens behov, varme relasjoner og profesjonell dømmekraft. For å skape motivasjon og læringsglede i undervisningen trengs et bredt repertoar av læringsaktiviteter og -ressurser innenfor forutsigbare rammer, [Overordnet del 3.2](#).



Et trygt og godt læringsmiljø bærer preg av forutsigbarhet, etablerte rutiner og gode verdier. Lærerne må jobbe systematisk med å formidle forventninger til en elevgruppe, og hvordan de kan samarbeide om å skape et trygt og godt miljø. Strukturen og rammene som etableres, vil hjelpe elevene med å mestre forventningene i skolen. Regler og rutiner er forventninger til sosialt samspill både i lærings situasjoner, i friminuttene og i andre aktiviteter i skolens regi.

Elevinvolvering er grunnleggende i arbeidet med å etablere regler og forventninger. Lærerne må fremstå som tydelige og forutsigbare voksne som strekker seg langt for at elevene skal mestre de reglene og forventningene som er etablert.

Faglig og sosial læring og utvikling

### Positive relasjoner og anerkjennende kommunikasjon

For å skape gode relasjoner må skolen møte elevene med anerkjennelse og forståelse for eleven som aktør i eget liv. Dette er noe annet og mer enn positiv oppmerksomhet. Anerkjennelse innebærer synlig involvering og at elevene føler seg sett. En god relasjon bygger på lærerens evne til å bry seg om alle elevene, vise interesse for den enkelte, være støttende og ha forventninger. En positiv relasjon mellom lærer og hver enkelt elev er en forutsetning for å lykkes med velfungerende regler og rutiner.

### Proaktiv klasseledelse

En god klasseleder er proaktiv og er bevisst i forhold til hvilke rutiner de har for å etablere en god struktur og trygge rammer for elevene. Lærerne må formidle forventninger på en vennlig måte og være bevisste på egen uttrykksform og kroppsspråk i møte med elevene. Eksempler på god proaktiv klasseledelse kan være:

- ✓ Tydelig oppstart av timer
- ✓ Hilse på elevene i døren
- ✓ God plassering av elevene

- ✓ Vær vennlig og ha en plan
- ✓ Ryddighet
- ✓ Gi tydelige beskjeder
- ✓ Avslutning og oppsummering av timen

### Støtte elevene faglig og sosialt

Å lede en klasse innebærer å skape et miljø som støtter og legger til rette for både faglig og sosial læring. I et klassefelleskap er det naturlig at elever utvikler seg ulikt både faglig og sosialt. Noen elever vil trenge mer støtte enn andre for å mestre reglene og forventningene. De voksne må møte alle elever med en raushet og forståelse for at alle utvikler seg ulikt. Utgangspunktet må være at alle elever ønsker å mestre reglene og forventningene og dere må lete "bak atferden" og reflektere rundt hvordan dere kan forstå elevene. Alle elever skal oppleve at lærerne heier på dem og at de voksne er støttende samarbeidspartnere i skolehverdagen.

Elevens identitet og selvbilde, meninger og holdninger blir til i samspill med andre. Faglig læring kan ikke isoleres fra sosial læring. I det daglige arbeidet spiller derfor elevenes faglige og sosiale læring og utvikling sammen, [Overordnet del 2.1](#). Å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer, er grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene.

## 6. Samarbeid mellom skole og hjem

Barn og unges viktigste arenaer for utvikling er hjemme og på skolen. Hver for seg har hjem og skole stor betydning for barn og unge, og samarbeidet mellom disse to arenaene har en innvirkning i seg selv.



God kommunikasjon mellom hjem og skole bidrar positivt til skolens arbeid med læringsmiljøet og til elevenes oppvekstmiljø, [Overordnet del 3.3](#).

Det er en klar sammenheng mellom et godt samarbeid mellom hjem og skole og elevenes faglige og sosiale læring og utvikling. Ved å etablere et godt samarbeid med foreldrene får dere bedre innsikt i hvilke behov eleven har og hvordan eleven fungerer, og det blir enklere å legge til rette for eleven i skolehverdagen. Foreldrenes holdning til skolen er av stor betydning for elevenes engasjement og innsats på skolen. I en god samarbeidsrelasjon kan dere bidra til at foreldrene får et positivt syn på skolen.

### 6.1. Skolen og lærerens rolle i samarbeidet

En god og tillitsfull dialog mellom hjem og skole er et gjensidig ansvar, men det er de som jobber i skolen som har det overordnede ansvaret for å ta initiativet og legge til rette for samarbeid. Skolen må ha som utgangspunkt at alle foreldre er en ressurs som har nyttig informasjon om eleven og elevens liv, og jobbe systematisk for et godt samarbeid med hjemmet.

#### Systemer for godt samarbeid

Foreldre og foresatte møter skolen med ulike behov, forventninger og meninger om skolens mål og praksis. Det kan skape spenninger som kan være krevende for skolen å håndtere.

Skolen må gi tydelig uttrykk for hva den skal og kan tilby, og hva som forventes av hjemmet, [Overordnet del 3.3](#).

Skoleledelsen er rollemodeller og avgjørende for hvilke verdier, normer og oppfatninger som utvikles blant de ansatte på skolen, også når det gjelder samarbeid. Noen skoler velger å utvikle kollektiv kompetanse for et godt foreldresamarbeid. Ved at dere diskuterer og blir enige om hva som bør prege et godt samarbeid med hjemmet, kan dere skape felles holdninger og rutiner som fremmer en positiv og ønsket praksis hos den enkelte lærer.

### Planlegg for ulike situasjoner

Skolen bør ha en langtidsplan for foreldresamarbeid slik at alle ansatte har et bevisst forhold til hva som er forventet av dem. Klarer skolen å være proaktiv og bygge en god relasjon til foreldrene i "fredstid" har skolen denne å bygge på når kontakten handler om utfordringer som eleven har enten faglig eller sosialt. Samarbeidet oppleves ofte vanskelig i skolemiljø saker og forskning viser også at man må være spesielt lydhør og omsorgsfull i slike saker.

Skolen bør også ha en strategiplan for hva man skal gjøre hvis samarbeidet med foreldrene blir konfliktyllet. Hvis skolen har en plan for, og dere har trent på hva dere kan si og gjøre i slike situasjoner, vil det være enklere å møte foreldrenes reaksjoner på en hensiktsmessig måte og opprettholde dialogen om hva eleven trenger av hjelp og støtte.



#### Skolen som profesjonell part

Skolen har det overordnede ansvaret for å ta initiativet til og tilrettelegge for samarbeid. Dette innebærer å sørge for at foreldre og foresatte får nødvendig informasjon, og for at de gis mulighet til å ha innflytelse på sine barns skolehverdag, [Overordnet del](#).

Noen elever er [spesielt sårbare](#), og der det er risikofaktorer til stede i elevens liv, hjemme og/eller på skolen, er det særlig viktig at det er et godt samarbeid mellom hjem og skole. Enkelte foreldre vil ha mindre energi og ressurser til selv å ta initiativ eller fungere i en samarbeidsrelasjon, og til å støtte elevens skolearbeid. Skolen må derfor ta hensyn til at ikke alle elever har samme mulighet til å få hjelp og støtte i hjemmet.

Ofte er det nødvendig at lærere strekker seg langt for å jobbe med emosjonelle, fysiske, språklige og kulturelle barrierer som kan hindre et positivt samarbeid med alle foreldre. Dette kan handle om å lytte i stedet for å forsvare seg når foreldre er kritiske til skolen, eller å prøve mange ulike måter og nå foreldre på hvis man ikke oppnår kontakt. Videre kan det handle om å aktivt [bruke tolk](#) og/eller få viktig informasjon oversatt til flerspråklige foreldre. Noen ganger handler det også om å se på saken ut fra andre kulturelle perspektiv enn sitt eget. Et profesjonsfelleskap som støtter hverandre i dette arbeidet vil legge til rette for et forutsigbart og likeverdig samarbeid med hjemmet. Det vil også gi støtte og trygghet til hver enkelt av dere i møte med elev og foreldre.

## 7. Foreldreinvolvering

Samarbeid mellom hjem og skole omfatter både den støtten som foreldre gir til sine barn for å fremme læring og utvikling, og den direkte kontakten mellom skole/lærer og foreldre.

Informasjon, dialog og medvirkning

Den direkte kontakten som skolen har med foreldrene, kan deles inn i tre nivåer:

### Informasjon

Foreldre trenger tilstrekkelig informasjon fra skolen for å kunne ivareta sitt ansvar i samarbeidet. Og foreldrene sitter på viktig informasjon om sitt barn som dere trenger. Samtidig kan kun informasjonsutveksling føre til at skole og hjem tar ansvar for hver sine oppgaver og stiller krav til den andre parten uten at det er noen reell dialog. Dialog og medvirkning innebærer at skole og hjem tar et felles ansvar for elevens læring og utvikling.

### Dialog

Hvis foreldre opplever at deres involvering betyr noe for barnet deres og læringsmiljøet, vil det øke motivasjonen for å engasjere seg i samarbeidet med dere. Skal skolen klare å etablere en god dialog og gi foreldrene reell medvirkning, må skolen være bevisst maktforholdet mellom skole og hjem. For å fremme dialog, bør skolen respektfullt formidle at foreldrene har en viktig rolle i samarbeidet. Dialog forutsetter gjensidighet mellom skolen og foreldrene, og at begge parter prøver å forstå hverandre.



### Medvirkning

Skole og hjem er likeverdige deltakere i samarbeidet når begge parter opplever å ha innflytelse. Mange foreldre er usikre på skolens forventninger til dem, så forventningsavklaring er viktig når man møter nye foreldre. Det kan handle om graden av medvirkning foreldrene skal ha og på hvilke områder og hvordan foreldre skal følge opp elevens faglige og sosiale utvikling. Skolen må også være tydelig på hvilke forventninger foreldrene kan ha til dem, og her må foreldrene få komme med sine innspill.

### Faglig utvikling

For at foreldrene skal engasjere seg i et samarbeid med skolen må de få en tro på at deres involvering betyr noe for barnet deres. Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og samarbeidet skal bidra til å styrke elevenes læring og utvikling, [Overordnet del 3.3](#).

Skolens språk og læringsmetoder kan virke fremmed for mange foreldre og noen har kanskje negative opplevelser fra egen skolegang. Ved å støtte foreldrene i å følge opp sine barn kan foreldrene også få en større trygghet i dette viktige arbeidet. Foreldrenes støtte og aktive deltakelse har stor betydning for elevens læring.

### Hvordan kan foreldre bidra til et godt læringsmiljø?

Skoler som har et godt læringsmiljø, er gjerne preget av gode samarbeidsrelasjoner på flere plan. Gode relasjoner mellom lærere, foreldre og elever er med på å bygge en positiv skolekultur som kan ha en forebyggende effekt på negativ atferd elevene imellom.

### Samarbeid

Foreldrenes samarbeid med skolen og hverandre vil påvirke elevenes læringsmiljø. At foreldre kommuniserer positive holdninger til skolen og støtter opp om skolens normer og verdier, bidrar til å fremme det samme hos elevene.

Elevene og hjemmet har også et ansvar for å bidra til et godt fellesskap og miljø. Slik den enkelte elev bidrar til fellesskapet på skolen, bidrar fellesskapet til den enkeltes trivsel, utvikling og læring, [Overordnet del 2.1](#).

### Å bli kjent

Det er viktig at skolen hjelper foreldrene med å bli kjent med hverandre og hverandres barn. Bruk de anledningene skolen har som foreldremøter og andre sosiale aktiviteter som klassen har. Ved at foreldrene engasjerer seg sammen med læreren i elevgruppen, og ikke bare har fokus på egne barn, vil de fungere som rollemodeller for hvordan man kan bidra til å fremme et positivt fellesskap i klassen.

Trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene. De ansatte på skolen, foreldre og foresatte og elevene har sammen ansvar for å fremme helse, trivsel og læring, og for å forebygge mobbing og krenkelser, [Overordnet del 3.1](#).

### Når samarbeidet blir vanskelig

Hjem og skole vil møte barn og unge med ulike krav og forventninger, og dette kan føre til at de oppfører seg ulikt hjemme og på skolen. Det er viktig å dele informasjon med hverandre for å få et helhetlig bilde av situasjonen og elevens behov for støtte.

Når barnet har det vanskelig på skolen kan foreldre bli emosjonelt berørt. Det er viktig at skolen anerkjenner bekymringer og følelser som foreldre har for å trygge dem på at skolen vil det beste for deres barn. Det mest hensiktsmessige vil være å fokusere på det som skal skje framover, og vise at skolen har en klar og tydelig plan for det som skal gjøres. Hjem og skole må samarbeide tett for å sammen kunne bidra i prosessen.

## 7.1 Arenaer for samarbeid

### Utviklingssamtalen

Utviklingssamtalen skal først og fremst være et positivt møte mellom eleven, foreldrene og skolen der elevens faglige og sosiale læring og utvikling står i fokus. Målet med samtalen er å få en felles forståelse for elevens faglige og sosiale utvikling, at eleven får tydelige fremovermeldinger om hva som skal til for å få god progresjon videre, samt se på elevens behov for støtte, tilrettelegginger eller utfordringer.



### Foreldremøtet

Foreldremøter bør planlegges godt og ha som mål at foreldre skal oppleve det som interessant og spennende å delta. For å sikre at møtet skal oppleves som relevant og nyttig for foreldrene, er det avgjørende at foreldrene kan ha innflytelse på gjennomføringen av møtet og temaene som skal tas opp.

### Motivere til oppmøte

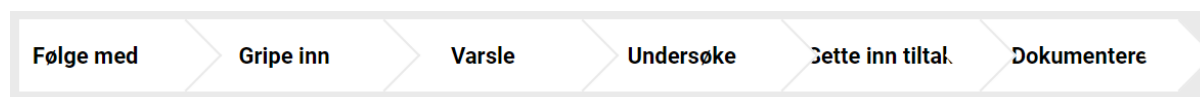
Noen ganger kan det være vanskelig å motivere foreldre til å komme på foreldremøter. Det kan være spesielt vanskelig for foreldre til barn som har utfordringer på skolen. Det er ekstra viktig at skolen jobber med å etablere en god relasjon til disse foreldrene.

Skal alle foreldre bli hørt, er det viktig at skolen gir dem mulighet til å snakke sammen. Derfor kan det fungere godt å organisere foreldremøter slik at foreldre kan sitte sammen i

grupper og drøfte relevante tema. På denne måten blir foreldre kjent, og de får også et verdifullt innblikk i regler og rutiner andre familier har. Slike foreldremøter kan bidra til å utvikle et godt fellesskap.

Hentet fra Udir (<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/>)

## 8. Aktivitetsplikten



### Krenkelser

Krenkelser er ord eller handlinger som barn eller unge opplever som krenkende for hans eller hennes verdighet og integritet, eller som gjør at de føler seg ekskludert fra et fellesskap. Slike ytringer kan komme fra barn, unge og voksne, og kan ha ulike former fra enkeltstående ytringer eller handlinger til gjentatte episoder. Det omfatter bl.a. mobbing, vold, rasisme, trakassering og diskriminering. I tillegg kan det være erting, plaging, negative kommentarer, knuffing, baksnakking, ryktespredning, utfrysing eller handlinger som gjør at barn og unge opplever utrygghet, ubehag eller ikke føler seg inkludert i fellesskapet.

Digitale krenkelser som skjer mellom elever på skolen, eller som er relatert til skolen, er også skolens ansvar å håndtere. Straffeloven og åndsverkloven gjelder også for digitale handlinger og digitale rom.

Krenkelser blir mobbing når atferden er gjentatt eller ondsinnet, og den kommer fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig eller sårende måte er også mobbing.

### Ikke alle kritiske utsagn og uenigheter er krenkelser

Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er også å lære elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger.

**Skolen skal ha nulltoleranse mot krenkelser og mobbing. Det er elevens subjektive opplevelse av skolemiljøet er grunnlaget for at skolen skal ta saken på alvor, uavhengig av definisjonen på krenkelser eller mobbing.**

### 8.1 Følge med

Alle ansatte har plikt til å følge med

Alle som arbeider på skolen, har en plikt til å følge med på hva som skjer på skolen og gripe inn hvis de ser krenkelser som for eksempel mobbing. Dette gjelder først og fremst alle med en arbeidskontrakt med skolen eller skoleeier, uavhengig av om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig. Det gjelder også for andre ansatte hos en ekstern tjenesteleverandør. Det er ikke avgjørende om du mottar lønn for arbeidet, du har uansett plikt til å følge med dersom du regelmessig arbeider på skolen og du har kontakt med elevene.

Hvordan fange opp at elever ikke har det trygt og godt?

Det kan være vanskelig å oppdage mobbing, for eksempel utestenging, baksnakking og mobbing på nett.

Hvordan oppdage at elever ikke har det bra?

- gjennom å snakke med elevene
- de ansatte ser noe eller fanger opp noe i samtaler med andre elever
- foreldre som tar kontakt fordi de melder fra om det har skjedd noe på skolen.
- eleven forteller om mistriksel
- endringer i atferd hos elever, eller endringer i klasse- eller skolemiljøet.
- noen elever blir stille og trekker seg tilbake i lek eller deltar ikke i lek og aktiviteter, mens andre trer tydelig fram og gir beskjed når ting blir vanskelige.
- endringer i klasser kan være mer bråk og uro, endringer sosialt og hvilke barn som leker sammen

Årlige spørreundersøkelser

- Bruk Elevundersøkelsen eller egne undersøkelser/kartlegginger.

Observasjon og inspeksjon

Skolen må ha gode rutiner for inspeksjon, og de som har inspeksjon må aktivt observere og være tydelig tilstede for elevene. De må undersøke og gripe inn om de mistenker krenkelser, og ha lav terskel for å informere kontaktlærere, sosiallærer og ledelse om hendelser og observasjoner fra friminutt.

## 8.2 Gripe inn

Grip inn umiddelbart ved mobbing og uønsket adferd!

Skolene skal ha nulltoleranse mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men også mot mindre alvorlige krenkelser. Kunnskapsdepartementet har valgt å ta prinsippet om nulltoleranse inn i opplæringsloven for å understreke hvor viktig det er at skolen har tydelige holdninger på dette området.

### Grip inn umiddelbart og stopp krenkelser

Hvis man som ansatt i skolen overhører for eksempel hatytringer eller observerer mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking, skal man gripe inn umiddelbart og stoppe situasjonen. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som kaller andre stygge ting. Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulige å gjennomføre. Det betyr at ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen, med mindre det er nødrett eller nødverge.

Alle ansatte på skolen har plikt til å gripe inn

Alle som arbeider på skolen har en plikt til å gripe inn hvis de ser krenkelser, som for eksempel mobbing. Dette gjelder først og fremst alle med en arbeidskontrakt med skolen eller



skoleeier, uavhengig av om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig. Men det gjelder også for andre ansatt hos en ekstern tjenesteleverandør. Det er ikke avgjørende om man mottar lønn for arbeidet, man har uansett plikt til å gripe inn dersom man regelmessig arbeider på skolen og har kontakt med elevene.

Rektor har ansvar for at alle vet hvordan de skal gripe inn

Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen vet at de har plikt til å gripe inn, og at de vet hvordan de skal gjøre dette. Skoleeiers plikt er å sørge for at skolen har riktig og nødvendig kompetanse.

Bruk av fysisk makt

I mange tilfeller kan plikten til å gripe inn kreve bruk av fysisk makt og tvang. Et typisk eksempel på dette kan være når du skal stoppe en slåsskamp. I slike tilfeller er det viktig å være klar over at skoler ikke har hjemmel til bruk av tvang i opplæringsloven.

Bruk av fysisk makt er begrenset av:

- ✓ straffelovens bestemmelser
- ✓ deler av opplæringsloven som fastslår at elever ikke skal refses fysisk eller utsettes for annen krenkende behandling
- ✓ barnekonvensjonen

Plikten til å gripe inn må derfor vurderes opp mot grensen til hva som er lovlig.

Reglene om nødrett og nødverge kan likevel gi grunnlag for å gripe inn på en slik måte som ellers er ulovlig. Denne unntaksregelen er veldig streng. Det er bare adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller, for eksempel der man må ty til tvang eller makt for å forsvare liv og helse.

### 8.3 Varsle

Alle ansatte har likt ansvar til å varsle om all mistanke

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor hvis de ser eller mistenker at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette skal sikre at rektor får oversikt over hvordan elevene har det på skolen og vil være et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker.

Rektor kan delegere oppgaven om å ta imot varsler til en annen person på skolen, men kan ikke delegere ansvaret. Rektor har ansvaret for at varslingene håndteres på en forsvarlig måte.

#### Lav terskel

Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke til at en elev ikke har det bra på skolen. Plikten til å varsle rektor gjelder for all mistanke. Det kan for eksempel:

- ✓ basere seg på observasjoner av elevene
- ✓ tilbakemeldinger i undersøkelser
- ✓ beskjeder fra foreldre eller medelever
- ✓ aktivitet i sosiale medier.
- ✓ at en elev sier fra at han eller hun ikke trives på skolen

#### Hva når ansatte mobber?

Det er en egen regel om skjerpet aktivitetsplikt i saker der det er ansatte som krenker elever. Hvis man mistenker eller ser at en ansatt utøver vold, mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev skal du straks varsle rektor som igjen skal varsle skoleeier. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker en elev, skal den ansatte varsle skoleeier direkte.

### Strengere taushetsplikt for helsepersonell

Helsesøster og annet helsepersonell er underlagt en strengere taushetsplikt enn andre ansatte på skolen. De har strengere taushetsplikt når det gjelder opplysninger om elevene. Hvis en helsesøster på skolen har opplysninger om at en elev ikke trives på skolen, og verken eleven eller foreldrene samtykker til at helsesøster får lov til å varsle rektor, er helsesøsteren bundet av taushetsplikten.

Hvor raskt må det varsles?

Hvor raskt en sak skal varsles til rektor, må vurderes fra sak til sak.

Alvorlige saker skal varsles straks. Andre saker kan det være forsvarlig å vente litt lenger med, for eksempel til slutten av skoledagen eller til ukentlige oppsummeringer.

Skolene må selv finne egne løsninger og rutiner for hvordan og når varslingen skal skje.

I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier

I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier. Skoleeier får da en mulighet til å bli kjent med saken og involvere seg i hvordan den skal løses. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil være en skjønnsmessig vurdering. Eksempler på alvorlige tilfeller er:

- ✓ saker der krenkelsene er særlig voldelige.
- ✓ hvis flere elever er involvert i mobbing av en enkeltelev.
- ✓ situasjoner der krenkelsene har pågått over lang tid uten at skoleledelsen har klart å løse saken.
- ✓ digital mobbing på tvers av skoler og grove trusler gjennom sosiale medier.

### 8.4 Undersøke

Hvis noen sier ifra at de ikke har det bra, skal man alltid undersøke

Hvis noen som jobber i skolen ser eller mistenker at en elev ikke har det trygt og godt, skal de undersøke saken med en gang. Plikten til å undersøke har like lav terskel som plikten til å varsle. Hvis elever selv sier ifra om at de ikke har det bra, skal skolen alltid undersøke saken nærmere. Det er helt nødvendig for å kunne sette inn gode, egnede tiltak. Hvor grundige undersøkelsen skal være er avhengig av skjønn, formålet med undersøkelsene og hvilken situasjon man står overfor i hvert enkelt tilfelle.

### Det kreves mer av ansatte med omsorgsroller

Når det gjelder plikten til å undersøke, kreves det mer av personer som har en omsorgsrolle overfor elevene, som for eksempel lærere, miljøarbeidere og rektor enn av personer med andre typer arbeidsoppgaver på skolen som for eksempel vaktmestere eller renholdsarbeidere.

### Ansatte som mobber

Hvis en ansatt er den som mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev er det enda strengere krav til å undersøke saken umiddelbart.

Finn ut hva som ligger bak elevens opplevelse, ikke fremskaff bevis

Plikten til å undersøke betyr at skolen skal undersøke elevens opplevelse av skolemiljøet. Skolen skal ikke skaffe og vurdere bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet.

Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Det kan være aktuelt å undersøke hendelser tilbake i tid eller forhold utenfor skolen, dersom disse påvirker elevens hverdag på skolen.

### Hendelser utenom skoletid

Det som skjer mellom elever etter skoletid, kan påvirke hvordan en elev har det på skolen. Hvis en elev opplever å ikke ha det bra på skolen, plikter skolen å ta tak i problemet. Hva som er årsaken, kan ikke begrense skolen til å ta tak i problemet. Dette gjelder selv om årsaken er noe som har skjedd utenfor skolen.

Det betyr at skolen kan ha et ansvar også for mobbing som skjer etter skoletid, for eksempel på internett, på skoleveien eller på fotballtrening. Det som er det viktige er hvorvidt eleven opplever å ha det bra på skolen.

### Elevenes medvirkning og rett til å bli hørt

Skolen skal sørge for elevenes medvirkning når de undersøker saker. Dette skal gjøres ved at involverte elever blir hørt, og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid. Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

## 8.5 Sette inn tiltak

Skolen har plikt til å sette inn egnede tiltak

Skolen har plikt til å

- ✓ sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, uansett årsak
- ✓ følge opp tiltakene
- ✓ evaluere virkningen av tiltakene
- ✓ legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig

Dette er også i samsvar med god pedagogisk praksis. At skolen følger denne plikten er viktig både for enkelteleven, men også for skolemiljøet som helhet. Et godt skolemiljø er en forutsetning for at elevene får utvikle seg faglig og sosialt.

Elever har rettigheter etter opplæringsloven, mens ansatte har rettigheter etter arbeidsmiljøloven. Det er ikke ment å gjøre unntak fra reglene i arbeidsmiljøloven i skolemiljø saker.

#### Hva regnes som at en elev har meldt fra?

Husk at det er elevens egen opplevelse av at han eller hun ikke har et trygt og godt skolemiljø som utløser tiltaksplikten. Det er skolens ansvar å fange opp at elevene sier ifra om at de ikke har det bra på skolen. Skolen skal ikke bagatellisere elevenes opplevelse av sitt eget skolemiljø. Skolen skal aldri avvise eller underkjenne en elevs opplevelse av utrygghet eller mistrivsel på skolen. Skolen skal ikke stille strenge krav til hva det innebærer å si fra, eller til at elevene skal bruke de rette begrepene. Det er nok at noen forteller muntlig at de ikke har det bra på skolen eller at de utsettes for noe de opplever som vanskelig.

#### Hva hvis en elev ikke vil innrømme at han eller hun ikke har det trygt og godt?

Skolens tiltaksplikt går lenger enn å kun ta tak i situasjoner der elevene selv sier fra og ber om hjelp. Tiltaksplikten kan for eksempel utløses av undersøkelser skolen har utført eller hvis noen observerer at en elev ikke har det trygt og godt.

Hva er egnede tiltak?

For å finne frem til egnede tiltak er det viktig å ivareta barnas rett til å bli hørt og hensynet til barn.

#### Eksempler på bruk av faglig skjønn

Ta utgangspunkt i årsakene til problemene og vær bevisst på at alle saker er unike og kan ha sammensatte problemstillinger. Ofte vil det være behov for å sette inn flere tiltak samtidig for å kunne løse et problem. I disse tilfellene kan tiltakene sett i sammenheng styrke hverandre og sørge for at eleven får det trygt og godt på skolen.

Husk at sakene skal løses på lavest mulige nivå, men at det likevel er viktig å følge plikten om å varsle.

#### Faglig skjønn krever kompetanse

Det er en forutsetning at de ansatte på skolene har oppdatert kompetanse om skolemiljø og arbeid mot mobbing i tillegg til at de har god kjennskap til regelverket. Bruk kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Det er rektors ansvar å følge opp at de ansatte på skolen har denne kompetansen. Kommunens og fylkeskommunene har ansvar å sørge for at skolene har denne kompetansen.

#### Hvem kan tiltakene rette seg mot?

Tiltakene kan rettes mot

- ✓ den som blir mobbet eller krenket
- ✓ den eller de som mobber eller krenker
- ✓ tilskuere

- ✓ gruppe- eller klassemiljøet
- ✓ hele skolemiljøet

I de fleste tilfellene er det behov for å sette inn tiltak mot flere av gruppene. Tiltakene bør ikke utelukkende rette seg mot dem som opplever mistriksel på skolen. Rettspraksis i mobbesaker og forskning viser at skolene også bør sette inn tiltak mot dem som mobber, krenker eller på annen måte bidrar til at andre ikke har det trygt og godt på skolen.

### Tiltakene skal være lovlige

Tiltaksplikten gjelder så lenge det finnes egnede tiltak som kan gi eleven et godt og trygt skolemiljø. Tiltaket skal, i tillegg til å være egnet, også være lovlig. De aller fleste tiltak som settes inn i en sak om elevers skolemiljø krever ikke en egen lovhjemmel eller enkeltvedtak. Tiltak som begrenser enkeltelevers rettigheter etter loven eller pålegger nye plikter, krever imidlertid hjemmel i lov. Noen ganger kan det også være at enkelte tiltak, som for eksempel skolebytte, krever enkeltvedtak. Bruk av sanksjoner på skolen skal ha hjemmel i ordensreglementet, og det er ikke tillatt å bruke andre sanksjoner enn det som er fastsatt der. Husk at barnekonvensjonens artikler om barnets beste og barnets rett til å bli hørt gjelder også når man skal vurdere egnede tiltak.

### Hva med skoleveien?

Rett og plikt til opplæring gjør at elevene må komme seg til og fra skolen. Derfor må skolen i større grad enn på andre arenaer utenfor skolen sette inn tiltak her. Det kan for eksempel gjøres ved at noen voksne holder tilsyn enkelte steder eller at det blir opprettet følgegrupper. Skolens ordensreglement kan også gjelde på skoleveien. Det er viktig å vurdere hvilke tiltak som ivaretar barnas interesser best mulig.

Hvor lenge skal tiltakene vare?

Tiltaksplikten løper så lenge en elev opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn.

Dersom tiltakene ikke har oppnådd formålet, må skolen fortsette arbeidet og vurdere om tiltaksperioden skal forlenges eller om det skal settes inn flere eller andre tiltak.

Skolen skal vurdere om tiltakene virker

Skolen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har ført til at eleven har fått det bedre på skolen. Hvis evalueringen viser at eleven fortsatt ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen vurdere å sette inn andre eller mer intensive tiltak. Oppfølgingstiltak vil ofte også kunne være arbeid i skole- eller klassemiljøet.

## 8.6 Dokumentere

Skolen må dokumentere hva som gjøres

Aktivitetsplikten skal være så handlingsrettet som mulig, slik at skolen kan bruke ressursene sine på tiltak som hjelper elevene. Skolen må dokumentere skriftlig hva de gjør for å sørge for at elever har det trygt og godt på skolen. Dokumentasjonen skal sikre at:

- ✓ elever og foreldre får et bevis på at skolen tar saken deres seriøst og at de forplikter seg til å hjelpe eleven
- ✓ statsforvalteren raskt kan få oversikt hvis saken meldes dit
- ✓ at saken er tilstrekkelig belyst ved eventuelle tilsyn, erstatningssaker eller straffesaker.

### Skolen har to dokumentasjonsplikter

1. dokumentere hvilke tiltak de planlegger å gjennomføre - gjennom en aktivitetsplan
2. dokumentere hva de har gjort for å følge opp delpliktene i hver enkelt sak, det vil si følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak

At skolen dokumenterer arbeidet, gjør det lettere å se både mønster og helhetsbildet i en elevs situasjon.

### Krav om aktivitetsplan

Aktivitetsplanen er en skriftlig plan som skolen må lage i det de får vite at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, enten gjennom undersøkelser på eget initiativ eller etter at en elev selv sier fra. Den aktuelle eleven skal få en egen aktivitetsplan. I tillegg kan skolen også velge å lage en aktivitetsplan for klassen, som kan ta for seg en situasjon eller utfordring der flere elever er involvert. En aktivitetsplan for klassen kan likevel aldri erstatte aktivitetsplanen for en enkeltelev.

Aktivitetsplanen er en erstatning for enkeltvedtaket. I noen tilfeller vil det fremdeles være aktuelt å fatte enkeltvedtak. Dette gjelder i tilfeller som skolebytte og bortvisning.

### I aktivitetsplanen skal det minimum stå

- ✓ hvilket problem som skal løses
- ✓ hva skolen har planlagt
- ✓ når tiltakene skal gjennomføres
- ✓ hvem som er ansvarlig
- ✓ når tiltakene skal evalueres

Det kan også være lurt å ha med en oppsummering av samtale med elever og foreldre. I tillegg kan det være lurt å ha med en oppsummering av hva som er skolens vurderinger av saken.

Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres i den enkelte saken. Det vil for eksempel kunne være forsvarlig med en kortere og mer skjematisk aktivitetsplan i saker der skolen setter inn tiltak tidlig i prosessen og tiltakene er enkle, enn i saker der tiltakene og saksforholdet er mer sammensatt og komplekst.

Mal som ivaretar minimumskravene: [se Udir](#)

### Krav om å dokumentere det som har blitt gjort

Skolen må dokumentere hvilke tiltak som har blitt gjort for å løse enkeltsaken. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres. Planen skal være skriftlig og være skrevet i et format som kan tas ut og gis til statsforvalteren, hvis det er behov for det.

Dokumentasjonen gjelder arbeidet skolen gjør for å sikre at kravene til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak er oppfylt i den enkelte saken.

- ✓ Plikten til å følge med. Her vil dokumentasjonen i stor grad gjelde aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen.
- ✓ Plikten til å gripe inn, varsle, undersøke og eventuelt sette inn tiltak. Dokumentasjonsplikten vil i større grad omfatte hva skolen gjør i den enkelte saken.

#### Taushetsplikt og behandling av personopplysninger

Alle som utfører tjeneste eller jobber i skolen har taushetsplikt. Opplysninger som er omfattet av taushetsplikten gjelder:

- ✓ personlige forhold
- ✓ opplysninger man ønsker å holde for seg selv
- ✓ opplysninger som man får gjennom jobb

Når du skal dokumentere hva som har blitt gjort i en enkeltsak, vil du måtte behandle [personopplysninger](#). Det kan være både ordinære personopplysninger og sensitive. Skolen har både plikt og rett til å behandle personopplysninger. Alle personopplysninger, skal behandles i samsvar med personopplysningsregelverket.

## 9. Rutiner for å fremme et trygt, godt og inkluderende skolemiljø

Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
Skolen har en plan med tydelige mål og et årshjul for arbeidet med skolemiljøet. Planen skal ta utgangspunkt i Vågan kommunes plan Trygt, godt og inkluderende skolemiljø	Løpende	Rektor
Opplæring og informasjon til alle ansatte om: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Vågan kommunes ordensreglement</li> <li>• Vågan kommunes plan Trygt, godt og inkluderende skolemiljø</li> <li>• Skolens årshjul for arbeid med skolemiljøet</li> <li>• Skolemiljøknappen</li> </ul>	Ved oppstart av nytt skoleår	Rektor
Skolens ansatte drøfter i profesjonsfellesskapet: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Hva er et trygt, godt og inkluderende skolemiljø?</li> <li>• Aktivitetsplikten? Nulltoleranse?</li> <li>• Når skal skoleledelsen varsles?</li> <li>• m.m.</li> </ul>	Løpende	Rektor
Foresatte gjøres kjent med ordensreglementet, plan for trygt, godt og inkluderende skolemiljø, skolemiljøknappen og hvor de kan finne disse. Planene skal ligge på Vågan kommunes hjemmeside.	Første foreldremøte ved oppstart av nytt skoleår	Rektor/ avdelingsleder/ kontaktlærer

Alle elever gjøres kjent med kommunens ordensreglement, plan for trygt, godt og inkluderende skolemiljø og hvordan de kan melde ifra om mobbing.	Ved oppstart av nytt skoleår	Avdelingsleder/ kontaktlærer
Alle elevene drøfter: (forebygging) <ul style="list-style-type: none"> <li>• Hva er et trygt, godt og inkluderende skolemiljø?</li> <li>• Aktivitetsplikten? Nulltoleranse?</li> <li>• Hva er krenkelser og mobbing? Digital mobbing?</li> <li>• m.m.</li> </ul>	Løpende	Kontaktlærer
Tiltak og aktiviteter knyttet til elevenes skolemiljø drøftes i elevrådet.	Flere ganger i semesteret	Elevrådskontakt
Elevundersøkelsen gjennomgås i ledergruppen, i personalet, i elevrådet og i FAU	Hvert år når resultatet foreligger	Rektor
Kontaktlærer rapporterer funn fra utviklingssamtalene. Alle involverte parter drøfter tiltak for oppfølging og evaluering.	Høst og vår	Kontaktlærer/ Avdelingsleder/ rektor
Evaluering av skolens plan i personalet, herunder arbeid med å fremme et trygt og godt skolemiljø, vakt og tilsynsordning, elevsamtaler og undersøkelser, individuelt rettet arbeid, forebyggende arbeid mot mobbing og håndtering av mobbing	Høst og vår	Rektor
Evaluering av skolens arbeid med skolemiljø i ledergruppen, personalet, elevråd og FAU.	Høst og vår	Rektor/ avdelingsleder
Internkontroll	Løpende	Rektor



## Kildehenvisninger

- [Udir.no](https://udir.no)
- [Pixabay.com](https://pixabay.com)